

Hayvan Deneyleri

Temel Bilgiler ve Sıkça Sorulan Sorular

Hayvan Deneyleri Nedir, Ne İçin Yapılır?

Yönetmelikteki tanımlama ile "deney": bilimsel amaçlarla canlı hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek her türlü prosedür veya prosedürler bütünüdür. Bu bilimsel amaçlar şu şekilde sıralanır:

- Temel araştırmalar
- İnsan, hayvan veya bitkilerdeki hastalık, sağlık bozuklukları ve diğer anormalliklerin önlenmesi, tanı, tedavi veya bunlardan kaçınma, fizyolojik bozuklukların incelenmesi, belirlenmesi, düzeltilmesi veya modifikasyonu
- Tarımsal amaçla yetiştirilen hayvanların üretim şartlarının iyileştirilmesi ve hayvan refahı
- Yukarıdakilerden herhangi biri için ilaçlar, gıda ve yem hammaddeleri, başka maddeler ve ürünlerin kalite, etkinlik ve güvenilirliklerinin test edilmesi
- İnsan ve hayvan sağlığı ve refahı için doğal çevrenin korunması
- Türlerin korunmasını amaçlayan araştırmalar
- Mesleki becerilerin kazandırılması, sürdürülmesi veya geliştirilmesi için yüksek öğrenim veya eğitimi
- Adli tıp soruşturmaları

Deneylerde Hangi Hayvan Türleri Kullanılır?

Omurgalı veya omurgasız tüm insan-dışı hayvanların kullanılabilirdiği biyomedikal araştırmalarda en çok şu dokuz tür tercih edilir:

Fare Sıçan Kobay Hamster Tavşan Köpek Kedi Balık Maymun

Deneyde kullanılacak tüm hayvanların kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır. Ayrıca ülkemizdeki yasa ve yönetmeliklere göre; hayvan sağlığı ve refahı gibi çalışmalara ihtiyaç duyulması ve çalışmanın amacının sadece bu şekilde gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerçekler sunulması halinde, kedi-köpek gibi evcil türlerin sokak ya da barınakta yaşayanları deneylerde kullanılabilir.

Hayvanlar Kaç Kez *Denek* Olurlar?

Öncesinde bir ya da birkaç deneyde kullanılan hayvan; önceki deneylerin şiddeti hafif veya orta ise genel sağlık durumu tamamen eskiye dönmüşse, yeni deney hafif-orta ya da düzelmez olarak sınıflandırılmış ise veteriner hekim tarafından uygun bulunuyorsa yeniden denek olarak kullanılabilir.

Deneylerde Kullanılan Hayvanlar Ne Hisseder?

Yapılan deneyin içeriğine göre; deneyin sonucunu etkileyecek anestezi kullanımına uygunsuz bir durum olmadığı müddetçe deney, genel ya da lokal uyuşturma ile yapılır. Şiddetli ağrılara yol açabilecek uygulamalar, anestezi altında yapılır. Anestezinin geçmeye başlaması durumunda -prosedürün amacına uygun olması şartıyla- ameliyat sırası ya da sonrasında analjeziklerle veya başka ağrı kesici yöntemlerle tedavi edilir. Ancak öncelik prosedürün sağlıklı şekilde yürümesidir, hayvanın yaşadığı acı ya da ıstırap ikinci plandadır.

“Şiddet Kategorileri” Nedir?

"Şiddet Kategorileri" deney prosedürünün hayvanda yarattığı olumsuz etkileri sınıflandırmaya yarar ve buna göre, sorumlu veteriner hekim hayvanın yaşamına devam edip etmeyeceğine ya da başka deneylerde kullanılıp kullanılmayacağına karar verir.

Düzelmez: Genel anestezi altında gerçekleştirilen ve hayvanın bilincinin açılmasının beklenmediği deney prosedürleri

Hafif: Hayvanın kısa süreyle hafif ağrı, eziyet ve sıkıntı çekmesinin mümkün olduğu, genel durumunda önemli bir bozulmaya yol açmayacak deney prosedürleri

Orta: Hayvanın kısa süreyle orta düzeyde ağrı, eziyet ve sıkıntı çekmesinin ya da uzun süreyle hafif ağrı, eziyet ve sıkıntı çekmesinin mümkün olduğu, genel durumunun orta düzeyde bozulacağı deney prosedürleri

Şiddetli: Hayvanın kısa süreyle şiddetli ağrı, eziyet ve sıkıntı çekmesinin ya da uzun süreyle orta düzeyde ağrı, eziyet ve sıkıntı çekmesinin mümkün olduğu, genel durumunda şiddetli düzeyde bozulmaya yol açacak deney prosedürleri

Deney Sonunda Ne Olur?

Deneyin sonunda, veteriner hekimin vereceği karara göre; sağlık durumuna uygun barınma ve bakılma hizmeti sağlanır. Hayvan orta veya şiddetli acı, eziyet, ıstırap yaşıyor ve kalıcı hasar var ise öldürülür.

Nasıl Öldürülürler?

Balık	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı (ötanazi) Özel ekipmanıyla elektroşok
Amfibi	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok
Sürüngen	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Şok tabancası (büyük sürüngenlerde) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
Kedi	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (sadece yeni doğanlarda) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
Köpek	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (sadece yeni doğanlarda) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
Tavşan	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Boyun Kıрма (1kg. altındaki ve 150gr üstündekilere sakinleştirici verilerek) Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (")
Dağ Gelinciği	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (sadece yeni doğanlarda) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
Tilki	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (sadece yeni doğanlarda) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
Kanatlı	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok Boyun Kıрма (1kg. altındaki ve 200gr üstündekilere sakinleştirici verilerek) Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (5kg.altındaki kanatlılarda) Başın Kesilmesi (sadece 250gr altındakilerde)
Kemirgen	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Karbondioksit (yalnızca yenidoğan evresinden sonraki kemirgenlerde) Boyun Kıрма (1kg. altındaki ve 150gr üstündekilere sakinleştirici verilerek) Beyin sarsıntısı/kafaya darbe (1kg altındaki kemirgenlerde) Başın kesilmesi (diğer yöntemler mümkün olmadığında)
Büyük Memeli Hayvanlar	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı Özel ekipmanıyla elektroşok İnert Gazlar (sadece domuzlarda) Uygun tüfek-tabanca ile (deneyimli nişancılar tarafından saha şartlarında)
İnsan-dışı Primatlar	Gerekli durumda önceden sakinleştirici verilerek anestezi doz aşımı

HADMEK Nedir?

Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu (HADMEK), 3 ayda bir Bakanlık başkanlığında toplanan 21 kişilik kuruldur. Hayvan deneyleriyle ilgili ülkemizdeki en yetkili mercidir.

Görevleri:

- ✓ Deneylerde hayvanlarının kullanılmasına dair etik ilkeleri belirlemek
- ✓ Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulları'nın yönergelerini onaylamak/feshetmek, bunları denetleyerek yıllık raporları değerlendirmek
- ✓ Tüm kurum ve kuruluşlardaki yerel etik kurulları ve laboratuvarlardaki koşulları ilgili yönetmeliğe göre denetlemek
- ✓ Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak deneylerde hayvanı kullanılmasını engellemek
- ✓ Yerel etik kurullardaki tüm personelin eğitimiyle ilgili programları belirlemek
- ✓ Eğitim programları düzenlemek
- ✓ Ülke çapında deneylerde kullanılan hayvanlarla ilgili yıllık istatistik bilgileri toplamak

HADMEK Kimlerden Oluşur?

Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu (HADMEK), 3 ayda bir Bakanlık başkanlığında toplanan 21 kişilik kuruldur. Hayvan deneyleriyle ilgili ülkemizdeki en yetkili mercidir.

- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü (daimi üye)
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdür Yardımcısı (daimi üye)
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Daire Başkanı (daimi üye)
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü (daimi üye)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinden bir üye (daimi üye)
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan üç temsilci
- Sağlık Bakanlığı'ndan üç temsilci
- Veteriner Fakültelerinden üç öğretim üyesi
- Tıp Fakültelerinden üç öğretim üyesi
- Türk Tabipleri Birliği'nden bir temsilci
- Türk Veteriner Hekimleri Birliği'nden bir temsilci
- TÜBİTAK'tan bir Veteriner Hekim Temsilci
- Hayvanları Korumaya Yönelik Sivil Toplum Örgütlerinden bir üye

Bakanlık bürokratları, HADMEK'in daimi üyeleridir ve daimi üyeler dışındaki üyelerin görev süresi 4 yıldır. Görüldüğü gibi 21 kişilik bu kurulda; 12 kişi Bakanlık ve ona bağlı kuruluşları, 6 kişi tıp ve veteriner fakültelerini, 2 kişi meslek örgütlerini ve 1 kişi de hayvanları temsilen yer almalıdır ancak HADMEK kurulduğundan bu yana, kurulda hayvan lehine yer alması gereken temsilciler deneyin uygulayıcısı olan kişiler arasından seçilmektedir.

HADYEK Nedir?

Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (HADYEK), "deney hayvanı ünitesi" olan resmî ve özel kurumlarda bulunması gereken, iç denetimle görevlendirilmiş kuruldur. Kendine ait bir "yönerge" oluşturur ve yönergesi HADMEK tarafından onaylandıktan sonra faaliyete başlar. Tüm faaliyetleri HADMEK tarafından denetlenir. Kurul, ayda en az bir defa toplanır. Deneylerde kullanılan hayvanlarla ilgili her türlü bilgi, form ve kayıt, sorumlu veteriner hekim tarafından tutulur ve bu kayıtların 5 yıl süreyle saklanması zorunludur.

Görevleri:

- ✓ HADMEK'in belirlediği etik ilkeler çerçevesinde kendi yönergesini hazırlamak
- ✓ Deney protokollerini onaylamak ya da gerekçeli olarak reddetmek
- ✓ Kurum içinde 3R ilkesine uyulup uyulmadığını denetlemek ve gerekli düzenlemeleri yapmak
- ✓ Alternatif yöntemlerin geliştirilmesine katkıda bulunacak araştırmaları teşvik etmek
- ✓ Onayladığı deney protokollerine uyulmasını sağlamak ve gerektiğinde çalışmayı sonlandırmak
- ✓ Personelin eğitimine yönelik çalışmalar yapmak ve gerektiğinde en az 30 gün önceden bildirmek suretiyle sertifika programları düzenlemek ve sertifika alanları da HADMEK'e bildirmek
- ✓ Deney hayvanlarının üretim, barındırma ve nakil şartlarını ve laboratuvar ortamını etik yönden değerlendirmek
- ✓ Deney hayvanı kullanımıyla ilgili olarak yıllık istatistik raporları tutarak bunları HADMEK'e bildirmek
- ✓ 5199 çerçevesinde, deney hayvanlarının kayıt altına alınmasını sağlamak
- ✓ Deneylerde kullanılan hayvanların, prosedür sonrası sahiplendirilmesi ya da çiftçilik sistemine dahil edilmesi hakkında karar vermek

HADYEK Kimlerden Oluşur?

En az 5, en çok 21 kişiden oluşur. Üyeleri, yüksek öğretim kurumlarında rektör, özel kurum ve kuruluşlarda ise en üst düzeydeki yönetici onayıyla atanır. Üyelerin görev süresi 4 yıldır, görev süresi dolan üye yeniden atanabilir.

- *Deney Hayvanı Kullanım Sertifikasına* sahip ve hayvan deneyleri konusunda en az 1 yıl deneyimli bir veteriner hekim,
- kurum içinde deney hayvanları ile çalışma yapan birimlerden bir temsilci,
- kuruluş ile herhangi bir ilişkisi olmayan-kendi ve 1. dereceden yakını hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapmayan bir T.C. vatandaşı,
- kuruluş ile herhangi bir ilişkisi olmayan sivil toplum örgütü üyesi bir T.C. vatandaşı

“Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası” Nedir?

Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası, hayvanlar üzerinde deney, eğitim ya da test amacıyla prosedür gerçekleştirecek kişilerin sahip olmasının yasal olarak zorunlu olduğu bir sertifikadır. Bu sertifikaya sahip olmadan hayvanlar üzerinde eğitim veya deneysel çalışma yapılamayacağı gibi, çalışma mekanlarında bu hayvanlar barındırılmaz. “çiftlik hayvanları”yla yapılacak çalışmalarda araştırma ekibinin içinde bulunması gereken veteriner hekim, bu sertifikayı alma zorunluluğundan muaftır.

Yerel etik kurullar tarafından verilen sertifika eğitim programlarına katılarak program sonunda yapılan sınavdan 100 üzerinden en az 70 puan alanlar, başarılı kabul edilerek “deney hayvanı kullanıcısı” olurlar. İlgili Yönetmeliğe göre deney hayvanı kullanıcısının tanımı şöyledir: “Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak katkıda bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir”.

“Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası” Eğitiminde Ne Öğretilir?

Bu kurslara katılacak kişiler 3 kategoriye ayrılır ve verilen sertifikalar da buna göre farklılık gösterir:

- a- Araştırmacılar – en az lisans düzeyinde eğitim şartı
- b- Yardımcı sağlık personeli
- c- Hayvan bakıcıları

A kategorisi için 40 saat teorik 40 saat uygulamalı olmak üzere toplam 80 saat, B kategorisi için 25 saat teorik 28 saat uygulamalı olmak üzere toplam 53 saat, C kategorisi için ise 19 saat teorik 16 saat uygulamalı olmak üzere toplam 35 saatlik bir ders programı vardır. Bir kategoriye ait sertifika sahibi olanlar, eksik ders saatlerini tamamlayarak bir diğer sertifikaya sahip olabilirler.

Teorik derslerin %80'ine ve uygulamalı derslerin tamamına devam etmek zorunludur. Uygulamalı olan derslerin hemen hepsi, türe özgü verilir. Yani: tavşan için sertifika sahibi olan bir kişi, fare üzerinde deney yapamaz, bunun için fare ile ilgili dersleri alması gerekir.

DERS İSMİ	TEORİK	UYGULAMALI	EĞİTMEN
Mevzuat, Etik, Hayvan Davranışları ve 3R	3 Saat	-	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
Deney hayvanlarının anatomisi, fizyolojisi, histolojisi ve biyokimyası	5 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner hekim
Kan ve örnek alma teknikleri	1 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner veya beşerî hekim
Tutuş Teknikleri	1 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
İlaç verme ve enjeksiyon teknikleri	1 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
Anestezi ve ötanazi teknikleri	2 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
Ağrı, ıstırap, sıkıntı ve insani sonlandırma noktalarının belirlenmesi	2 Saat	-	Deneyimli veteriner hekim
Laboratuvar işleyişi (temizlik, çalışma sağlığı ve biyogüvenlik)	2 Saat	4 Saat	Deneyimli bilim insanları
Deney hayvanlarının beslenmesi	2 Saat	-	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
Hayvan hastalıkları	4 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner hekim
Biyoistatistik (mümkün olan en düşük hayvan sayısının belirlenmesi)	2 Saat	-	En az doktora seviyesinde bir uzman
Standardizasyon ve Hayvan Deneylerinde Varyasyon Kaynakları	3 Saat	-	Deneyimli veteriner veya beşerî hekim
Spesifik deney modelleri	4 Saat	4 Saat	Deneyimli veteriner veya beşerî hekim
Hayvan deneylerinin tasarlanması	2 Saat	4 Saat	Deneyimli ve sertifikalı veteriner veya beşerî hekim
Temel Cerrahi	2 Saat	4 Saat	Deneyimli ve sertifikalı veteriner veya beşerî hekim
Deney hayvanlarının yetiştirilmesi	2 Saat	-	Deneyimli veteriner hekim, tabip veya biyolog
Alternatif Yöntemler	2 Saat	-	Deneyimli ve sertifikalı veteriner veya beşerî hekim

“3R Prensipleri” Nedir?

1959 yılında, W.M.S.Russell ve R.L.Burch tarafından 'İnsancıl Deney Teknikleri' kitabında bahsedilen ve günümüzde hayvan deneyleriyle ilgili olmazsa olmaz kabul edilerek, hayvan deneyleriyle ilgili tüm yasal metinlerde yer verilen ilkelere:

Replacement: (Değiştirme) Mümkün olduğu durumlarda, bilimsel amaçlar için hayvanların kullanılmadığı yöntemlerle çalışma gerekliliğini ifade eder

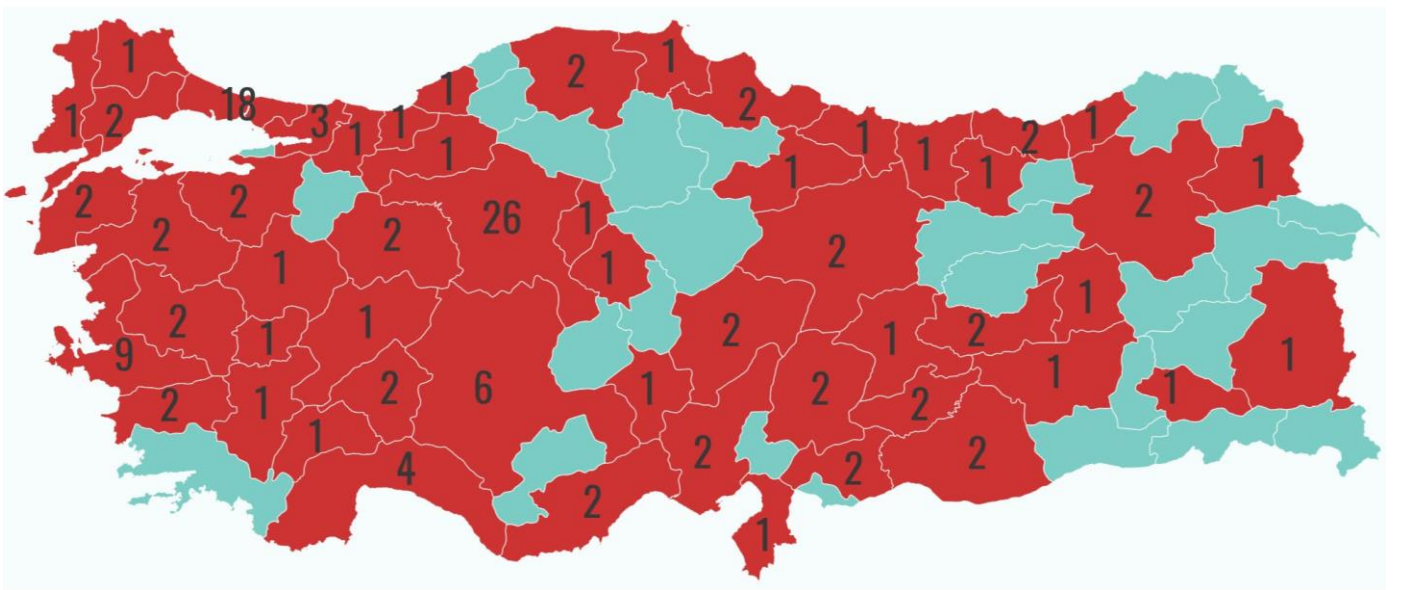
Reduction: (Azaltma) Araştırmacıya, daha az ya da aynı sayıda hayvandan yeterli ve karşılaştırmalı bilgi elde etmeyi önerir

Refinement: (İyileştirme) Olası acı, stresin azaltılması ve laboratuvar hayvanlarının yaşam koşullarının olabildiğince iyileştirilmesi gerekliliğini ifade eder

Responsibility (sorumluluk) ilkesi ise son yıllarda eklenmiştir ve araştırmacının hem hayvan hem insan hem de bilime karşı sorumlu olduğunu ifade eder.

Türkiye'de Nerelerde Hayvan Deneyi Yapılıyor?

Şu anda ülkemizde, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından çalışma izni verilmiş resmî ve özel toplam 135 deney merkezi var. Bu 135 merkezin 11 tanesi özel kuruluş, yani kâr amacı güden şirket. En fazla merkeze sahip iller Ankara (26), İstanbul (18) ve İzmir (9). Özel kuruluşların bulunduğu iller de şöyle: Ankara(2), İstanbul (2), İzmir (1), Tekirdağ (1), Kırklareli (1), Manisa (1), Sivas (1), Şanlıurfa (1) ve Adıyaman (1).

Türkiye'de Kaç Hayvan Deneylerde Kullanılıyor?

Her yıl HADMEK, Türkiye'de deneysel ve bilimsel çalışmalarda kullanılan/öldürülen hayvan sayılarına dair bir istatistik tablosu yayınlamaktadır. 2010'dan itibaren yayınlanan bu tablolara baktığımızda, 2010-2019 yılları arasında toplam 2 milyon 367 bin 772 hayvanın kullanıldığını görüyoruz. Bu veriler ışığında, yıllık ortalama 263,085 hayvanın deneylerde kullanıldığını söyleyebiliriz.

Yıllık hayvan kullanım sayıları:

2010	270,307
2011	201,606
2012	173,152
2013	167,634
2014	213,366
2015	386,745
2016	451,914
2017	265,109
2018	237,939

Hayvanlar Yerine Kullanılabilecek Yöntemler Var mı?

Hayvanlar, insan vücudundaki son derece kompleks süreçleri taklit etme bakımından sınırlı modellerdir ve tek güvenilir model gene insandır çünkü insandaki klinik sonuçlara göre, hayvan modellerindeki sonuçlar belirsiz ve tutarsızdır.

Etkinlik ve güvenilirliği kanıtlanmış onlarca hayvansız bilimsel yöntem mevcuttur ve bu yöntemler çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Örneğin, AB'deki kozmetik ürünlerin hayvanlar üzerinde test edilmesine dair yasağın arkasında da alternatif bir yöntem olan hücre kültürü yönteminin güvenilirliği vardır.

Alternatif yöntemlerle ilgili detaylı bilgilere [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Hayvanlar Üzerinde Denenmemiş İlaç veya Aşılar, İnsan Kullanımı İçin Güvenli midir?

Hayvanlar üzerinde denenip başarılı bir sonuca ulaşan ilaç ya da tedavi yöntemleri, piyasaya sürülmeden önce insanlar üzerinde de denenmektedir buna "klinik çalışma" adı verilir. Klinik çalışmanın amacı, farmakokinetik (vücudun ilaca etkisi), farmakodinamik (ilacın vücuda etkisi) ve tedavi (etkililik ve güvenlilik) verilerinin açıklığa kavuşturulmasıdır.

İstatistiklere göre; klinik öncesi araştırmalarda (kimya deneyleri, hücre, doku ve hayvan çalışmaları) başarılı olan ilaçların %96'sı, insanlarda işe yaramamaktadır. Bunun nedeni, aramızda biyolojik ve fizyolojik farklar bulunan hayvanlardan elde edilen sonuçların insana uyarlanamamasıdır.

Romatoid artrit ilacı Vioxx, 320 bin aritmi vakasına neden oldu ve 2004 yılında piyasadan geri çekildi. Bu vakalardan yaklaşık 140 bini öldürücüydü. Hayvan deneyleri bunu öngörmekte yetersiz kalmıştı. Ya da tersine bir örnek vermek gerekirse; hayvanlar üzerinde gösterdiği ölümcül etkiden ötürü, günümüzde çok sık kullanılan Aspirin'in insanların kullanımına sunulmasında epey geç kalınmıştı.

Başarısızlıkla sonuçlanan hayvan araştırmaları kanıtladı ki, çok küçük farklılıklar bile bir türü hastalıktan koruyabilir, bir başkasında ise hastalığı önleyemeyebilir.

Kaç hayvanda denenirse denensin, ilk denek gene insan olacaktır.

Doktorlar Hayvan Deneylerini Güvenilir Buluyor mu?

Hayvan deneylerinin para, zaman ve emek kaybı olduğunu ve bu imkanların hayvansız alternatif bilimsel yöntemlerin geliştirilmesi için kullanılmasının daha doğru olduğunu düşünen hekimler çoğunluktadır. Ancak hayvan deneyleri ne yazık ki tıbbi sürecin zorunlu bir parçası haline getirildiği için araştırmacılar, tercih etmese de buna mecbur bırakılmaktadır.

Türkiye'de tıp eğitimi veren bir üniversitede yapılan ankette; hayvanlar üzerinde çalışma yapan akademisyenlerin sadece %45,7'si hayvan deneylerini güvenilir bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmayla ilgili detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Hayvan ve İnsan Deneylerinin Farkı Nedir?

DeneySEL ve bilimsel araştırma prosedürlerine dahil edilmek istenilen gönüllü insanlardan, "bilgilendirilmiş onam" alınır. Çalışmayla ilgili her türlü detayı içeren kapsamlı bilgilerin verilmesi ve çalışmanın kişinin menfaatine olması şartı aranır. Sonrasında da Klinik Araştırmalar Etik Kurulu yapılacak klinik çalışmayı onaylarsa süreç başlar. Çalışmaya dahil olacak kişinin rızasıyla başlayan çalışma herhangi bir zamanda o kişinin kararıyla (gerekçeli ya da gerekçesiz) sona erebilir. Kısacası, çalışmanın amacı yüz binlerce kişinin yaşamını tehdit eden ölümcül ve salgın bir hastalığın engellenmesi olsa dahi, "denek" konumundaki kişinin menfaatleri ve kararı her şeyin üzerindedir.

Hayvanlardan rıza almak mümkün değildir. İnsanla ilgili süreçte çiğnenemeyecek olan tüm kurallar ve etik ilkeler, hayvanlar söz konusu olduğunda görmezden gelinir, bu da türcü ve problemlı bir yaklaşımdır. Aynı insanlar gibi acıyı hissedebilen "duyarlı" canlıların üzerinde deney yaparak vücut bütünlüklerini bozmak, kimyasallar enjekte etmek, kasten hastalık bulaştırmak, acı-ağrı-korku ve eziyete maruz bırakmak ve sonunda öldürmek, sebebi ne olursa olsun ahlâken kabul edilemez eylemlerdir.

Hayvanlarda Fiziksel Acı ya da Ağrıya Sebep Olmayan Deneyler de Yanlış Mıdır?

Evet, bizce yanlış çünkü hakkımız olmamasına rağmen hayvanların özgürlüğünü kısıtlıyoruz, onlara doğal yaşamlarında asla yapmayacakları davranışları yaptırıyoruz ya da yemeyecekleri şeyleri yediriyoruz. Deneylerde kullanılan hayvanlar, doğal ömürlerini yaşayamadan genellikle öldürülüyor. Stresten kaynaklı davranış bozuklukları gösteren hayvanlar; kendine veya çevresine zarar verme, uzuvlarını yeme gibi davranışlar sergiliyorlar, bu davranışlar aslında yaşadıkları sıkıntının açık bir göstergesidir.

Kriterimiz sadece "fiziksel acı" olmamalıdır; bir hayvanı henüz dünyaya getirdiği yavrusundan ayırmak, içinde yaşadığı gruptan izole şekilde yaşamaya zorlamak gibi psikolojik şiddet içeren eylemler de en az virüs enjekte etmek ya da yanık araştırması için aşırı ısıya maruz bırakmak kadar yanlıştır.

"Deney Hayvanı" İfadesindeki Yanlışlık Nedir?

"Deney hayvanı", "yük hayvanı", "çiftlik hayvanı" gibi terimler sıklıkla karşımıza çıkıyor olsa da özellikle konumuz olan "deney hayvanı" ifadesi deney lehine bir algı yaratma amacıyla bilimsel ve yasal metinlerde uzun zaman önce yerini almıştır. Deney hayvanı denildiğinde, sanki üzerinde deney yapılsın diye var olmuş, ağrı-acı hissetmeyen ve dolayısıyla da vücudunu her türlü araştırma için kullanma konusunda ahlaki kaygı taşınmasına gerek olmayacak ayrı bir tür anlaşılır.

"Deney hayvanı" diye bir hayvan türü ya da farklı türlerden oluşan bir hayvan topluluğu yoktur, "deneysel hayvanlar" vardır. Dünyada bilinen ve çok azını tanıdığımız 8-10 milyon arasındaki hayvan türünden sadece dokuzu deneysel hayvanlar olarak kullanılır ve bu hayvanların kullanılma sebepleri sanılanın aksine hayli basittir (yer kaplamaması, bakımının kolay olması, memeli olması vb. gibi).

Hayvan Deneyleriyle İlgili Maddeler İçeren Yasal Düzenlemeler

[5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu](#)

[5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu](#)

[Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik](#)

[Deneysel Ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah Ve Korunmasına Dair Yönetmelik](#)

[Deneysel Ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah Ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin Uygulama Talimatı](#)

[Deneysel Ve Diğer Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Hayvanların Refah Ve Korunmasına Dair Kılavuz](#)

[Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programına Dair Genelge](#)

[Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programına Dair Genelge Ekleri](#)

Bu kitapçık, DENEYE HAYIR DERNEĞİ tarafından hayvanlar üzerinde yapılan biyomedikal araştırmalarla ilgili temel bilgileri paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

Yıllık istatistikler ve çalışma izinli kuruluşlara ait tüm bilgiler Tarım ve Orman Bakanlığı ile Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılan resmî yazışmalar yoluyla elde edilen veya Bakanlık web sitesinde kamuya açık şekilde paylaşılan bilgilere dayanmaktadır.

İçerikte bir değişiklik yapmamak suretiyle, kitapçığın kişisel kullanım amacıyla basılıp çoğaltılmasında herhangi bir sakınca veya bunun için izin alınmasına gerek yoktur.

<https://www.deneyehayir.org>

<https://www.deneysiz.org>

info@deneyehayir.org

DENEYE HAYIR DERNEĞİ, NİSAN 2020